

RAAP-NOTITIE 1318

Plangebied St. Willibrordstraat en Zeelandsestraat

Gemeente Millingen aan de Rijn

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

RAAP

Adviesbureau

Archeologisch

Colofon

Opdrachtgever: BRO adviseurs

Titel: Plangebied St. Willibrordstraat en Zeelandsestraat, gemeente Millingen aan de Rijn;
archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: september 2005

Auteur: *drs. E.I. Schuurman*

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2005\MIWZ\N01318-MIWZ.qxd

Projectcode: MIWZ

Projectleider: drs. E.I. Schuurman

Projectmedewerker: drs. N.M.J.E. Boemaars

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: niet van toepassing

Autorisatie: drs. E. Heunks

ISSN: 0925-6229

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2005

RAAP Archeologisch adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van BRO adviseurs heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 26 augustus 2005 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de vervangende nieuwbouw op de kruising van de St. Willibrordstraat en de Zeelandsestraat in de gemeente Millingen aan de Rijn. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voorzover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied geen concrete archeologische indicatoren aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van archeologische resten. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

Wel maken wij u erop attent dat bij iedere gravende activiteit het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet 1988, Artikel 47).

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van BRO adviseurs heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 26 augustus 2005 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met vervangende nieuwbouw op de kruising van de St. Willibrordstraat en de Zeelandsestraat in de gemeente Millingen aan de Rijn. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was het opsporen van deze resten en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied

Het plangebied (ca. 0,1 ha) ligt in het centrum van Millingen aan de Rijn en circa 500 m ten zuiden van de Rijn (het Bijlandsche Kanaal). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 40G van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 200.320/430.820. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied deels bebouwd/verhard en deels in gebruik als tuin.

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het bureau- en inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998).

RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK) dat valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) is op de website van deze stichting te vinden (<http://www.sikb.nl>).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied bestaat geomorfologisch gezien uit afzettingen van de fossiele meandergordel van Leuth. Deze Rijnstroomgordel was actief van circa 2487 tot 193 voor Chr. (Berendsen & Stouthamer, 2001).

Bodem

Volgens de bodemkaart, schaal 1:50.000, ligt het plangebied in een niet-gekarteerde zone. Het omliggende gebied wordt in het noorden gekenmerkt door kalkloze poldervaaggronden met zware zavel en lichte klei (Stiboka, 1975: code Rn95A). Het overige gebied rondom het plangebied wordt gekenmerkt door kalkhoudende ooivaaggronden met lichte zavel (Stiboka, 1975: code Rd10A).

Historische geografie

Het plangebied maakt van oudsher deel uit van de bebouwde kom van Millingen. Op het Minuutplan van de gemeente Millingen aan de Rijn uit 1820 is in het plangebied geen bebouwing zichtbaar (<http://www.dewoonomgeving.nl>; Gemeente Millingen, sectie A, perceelsnummer 140). Volgens de Historische Atlas Gelderland (ROBAS Producties, 1989) was het plangebied omstreeks 1910 wel bebouwd. Dit kan betekenen dat de bodem in het plangebied door eerdere grondwerkzaamheden diep verstoord is.

Archeologie

De oudste archeologische vondsten uit Millingen aan de Rijn zijn twee complete zwaarden en een complete lanspunt uit de Bronstijd. Intacte bewoningssporen uit deze periode zijn niet aangetroffen. Uit de IJzertijd en de Romeinse tijd zijn zowel nederzittingslocaties, begravingen alsook grafvelden bekend. De ruime verspreiding van deze vindplaatsen lijkt erop te duiden dat het landschap in de periode IJzertijd-Bronstijd als geheel goed bewoonbaar moet zijn geweest. In de Vroege Middeleeuwen is de bewoningsdichtheid waarschijnlijk sterk afgenomen, maar aangenomen mag worden dat de oude bewoningskern van Millingen vanaf deze periode permanent bewoond is geweest (Heunks, 2003).

Uit de nabije omgeving van het plangebied (straal van circa 500 m) zijn diverse archeologische vindplaatsen bekend. Op circa 170 m afstand in zuidoostelijke richting is een grafsteen/grafpijler gevonden (ARCHIS-waarnemingsnummers 3554 en 3605). Deze steen zou een verwijzing kunnen zijn naar een mogelijke cultusplaats op deze locatie. De steen dateert uit de Romeinse tijd. Verder zijn hier een munt en fragmenten aardewerk uit dezelfde periode waargenomen. Circa 500 m ten zuiden van het plangebied zijn tijdens graafwerkzaamheden twee crematiegraven uit de Midden Romeinse tijd aangetroffen (ARCHIS-waarnemingsnummer 45852). Naast menselijk botmateriaal is hier ook aardewerk gevonden. Verder zijn op diverse locaties in de omgeving van het plangebied onder andere fragmenten aardewerk, glas, munten en een fragment van een La Tène-armband aangetroffen. Deze vondsten dateren uit de IJzertijd, de Romeinse tijd en de Middeleeuwen.

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2001) geldt voor het plangebied een hoge kans op het aantreffen van archeologische waarden. Ook de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW-)Gelderland geeft voor het plangebied een hoge archeologische verwachtingswaarde aan (Provincie Gelderland, 2005). Volgens de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Millingen aan de Rijn geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting (Heunks, 2003). Op grond hiervan en op grond van de nabijheid van diverse vindplaatsen uit de periode IJzertijd tot en met Middeleeuwen, de datering van de meandergordelafzettingen waarop het plangebied zich bevindt en de landschappelijke ligging van het plangebied (hoger ten opzichte van het omliggende gebied), gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode IJzertijd tot en met Late Middeleeuwen.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn 5 boringen gezet (figuur 1). Vanwege de aanwezige bebouwing en verharding en de hierdoor beperkte onderzoeksmogelijkheden kon er geen regelmatig boorgrid worden toegepast. De boringen zijn zo gelijkmatig mogelijk over het plangebied verdeeld. De boordichtheid wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen.

Er is geboord tot maximaal 2,50 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De bodem is in alle boringen tot minimaal 75 cm -Mv verstoord. Alleen boring 4 vertoonde een geheel verstoord bodemprofiel. In de overige boringen is onder de verstoring een grotendeels intact bodemprofiel aangetroffen.

De verstoringen reiken tot een diepte tussen 75 en 125 cm -Mv. In de verstoringen is veel recent puin waargenomen. Onder de verstoringen zijn afzettingen aangetroffen die geïnterpreteerd kunnen worden als oeverafzettingen. Deze afzettingen bestaan uit lichtgrijze, matig tot sterk zandige klei met ijzer. In boring 3 is de klei sterk uitgedroogd, waarschijnlijk door de nabijheid van een boom. Vanaf een diepte variërend van 150 tot 225 cm -Mv is zand waargenomen. Het lichtgrijze zand is zwak siltig en wordt naar beneden toe grover. Het betreft beddingafzettingen behorend tot de fossiele meandergordel van Leuth.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn in de boringen geen concrete archeologische indicatoren aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van archeologische resten. Evenmin zijn aan het oppervlak aanwijzingen hiervoor waargenomen. Mede gezien de relatief grote verstoringdiepte van het bodemprofiel wordt de aanwezigheid van een archeologische vindplaats dan ook onwaarschijnlijk geacht.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Ondanks de hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode IJzertijd tot en met Late Middeleeuwen zijn tijdens het veldonderzoek geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen in het plangebied. Alle boringen vertoonden tot minimaal 75 cm -Mv een verstoord bodemprofiel. In vier boringen is onder de verstoring een grotendeels intact bodemprofiel waargenomen bestaand uit oever- op beddingafzettingen.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Wel maken wij u erop attent dat bij iedere gravende activiteit het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (ROB) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet 1988, Artikel 47).

Literatuur

- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer**, 2001. *Paleogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Van Gorcum, Assen.
- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Heunks, E.**, 2003. Gemeente Millingen aan de Rijn: een beleidsadvieskaart. *RAAP-rapport 885*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Provincie Gelderland**, 2005. *Cultuurhistorische Waardenkaart Gelderland (CHW-Gelderland)*. Provincie Gelderland, Arnhem (geactualiseerd digitaal bestand).
- ROB**, 2001. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).
- ROBAS Producties**, 1989. *Historische Atlas Gelderland. Chromotopografische Kaart des Rijks, schaal 1:25.000*. ROBAS Producties, Den IJp.
- Stiboka**, 1975. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000; blad 40 West Arnhem*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Gebruikte afkortingen

- ARCHIS** ARChEologisch Informatie Systeem
CHW Cultuurhistorische Waardenkaart
IKAW Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv beneden maaiveld
ROB Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

afzetting	Neerslag of bezinking van materiaal.
meander	Min of meer regelmatige lusvormige rivierbocht (genoemd naar de Meander in Klein Azië, thans Menderes).
oeverafzetting	Rug langs een rivier, bestaande uit overwegend kleiafzettingen.
silt	Gronddeeltjes groter dan of gelijk aan 2 µm en kleiner dan 63 µm.
stroomgordel	Het geheel van rivieroeverwal-, rivierbedding- en kronkelwaardafzettingen, al dan niet met restgeul(en).
vaaggronden	Minerale gronden zonder duidelijke podzol-B-horizont, zonder briklaag en zonder minerale eerdlaag.

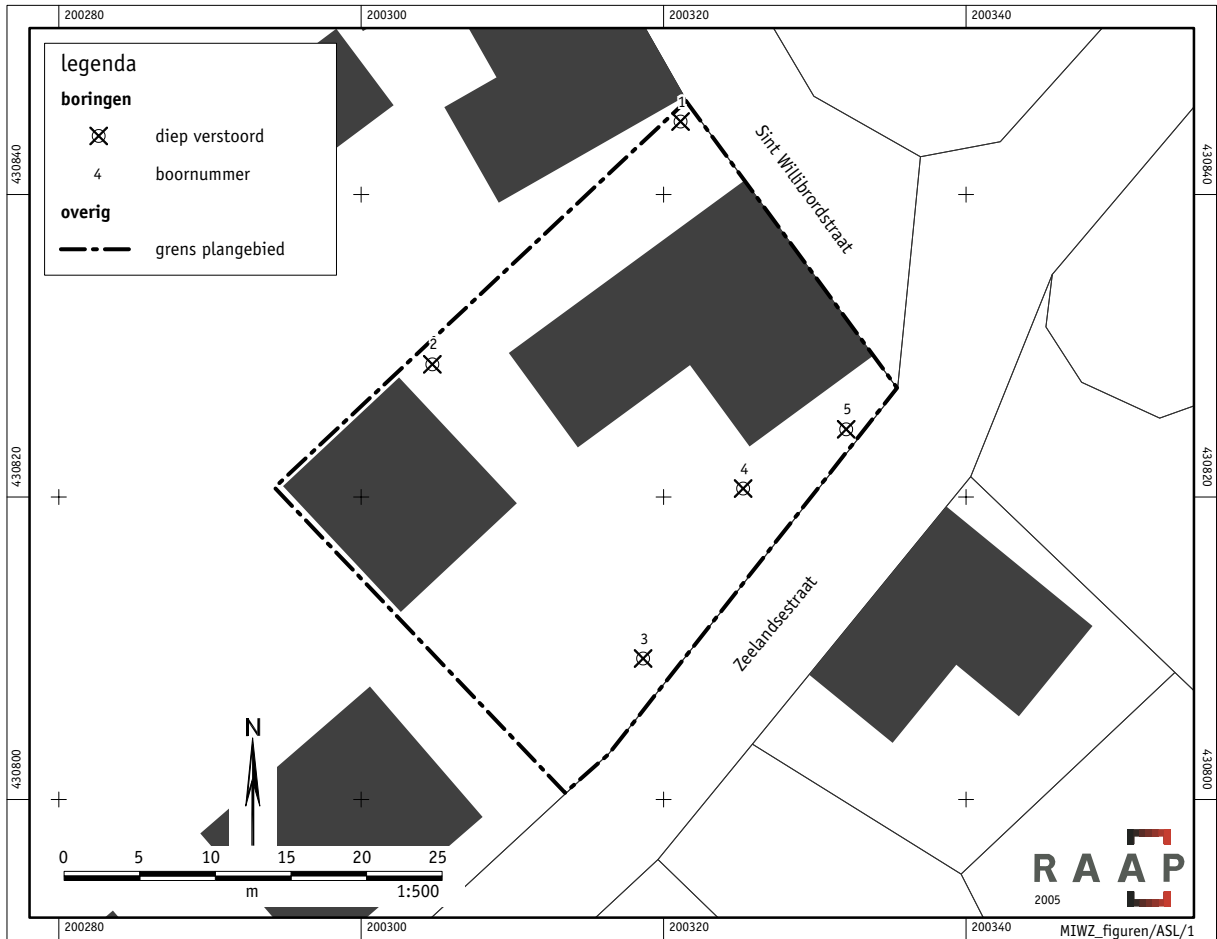
Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Boorpuntenkaart.